

JUGOLINK: PREGLED POSTJUGOSLOVENSkih ISTRAŽIVANJA

Broj 1, godište 1, 2011.

Šve je više inicijativa koje teže prostoru bivše Jugoslavije. Nakon poduzetnika i zabavljača, na istu 'scenu' pristižu istraživači društva i politike. Odnedavna to čini i multidisciplinarni elektronički časopis *jugoLink*: *pregled postjugoslavenskih istraživanja* koji se može naći na <http://jugolink.worldpress.com>. Iz razmjerno informativnog uvodnika ('Editorial') očito je da je *jugoLink* pokrenula skupina mlađih i, kako se možda staromodno kaže, 'kritičkih' istraživača koji žele okupljati iste takve s područja bivše Jugoslavije. Časopis ima posve predvidivu zadaću, a to je da izlazi „u susret potrebi stalnoj informiranja o novim studijama iz regiona“ koje su od interesa (i) za međunarodnu publiku, odnosno „niz naučnih ustanova čija je predmet istraživanje upravo ovo područje“. Zanimljivo je da su svi prilozi prvog broja već objavljeni, što je uredno naznačeno (većina u zborniku, Željko Popović i Zoran Gajić. 2011. *Kroz tranziciju. Prilozi teoriji privatizacije*. AKO: Novi Sad.). Ovaj pristup nije nelegitiman, ali *jugoLink* čini instant-pripravkom. Uredništvo se tako u prvom broju nije htjelo zamarati standardnim opremanjem tekstova (sažetak članka, ključne riječi...). To je ipak samo privremeno, budući da se u najavi sljedećeg broja (o interpretacijama povijesti postjugoslavenskog prostora) traži da se tekstovi dostave sa „standardnim naučnim aparatom, bibliografijom i apstraktom na engleskom jeziku“ (88).

Kad je posrijedi tema prvog broja, urednici *jugoLinka* su se odlučili za, kako navodi 'Editorial', propitivanje procesa 'društvene transformacije' na postjugoslavenskom prostoru. Pošli su od pretpostavke da ovaj proces „predstavlja važan historijski prelom“ koji je za zapadnoeuropsku teorijsku produkciju, 'vruć krumpir' pa ga se „kao izuzetak, uglavnom 'zaobilazi' (9)“. Kako bi se prekinulo s tom praksom, objavili su tekstove Stipe Čurkovića (Tranzicija i solidarnost), Gala Kirna (Nacrt tranzicije u kapitalističkoj nacionalnoj državi kao projekt liberalnog proleća), Primoža Krašovca (Realna supsumcija u hramu duha: klasna borba u

univerzitetском polju), Dare Pejića (Koncept vikenda više ne postoji), Miloša Jadžića (Prostor, urbanizam i politika postsocijalističkog grada) i Branke Čurčić (Kritika klerikalizacije Novog Sada).

Dok 'Editorial' tematski forsira fenomen 'društvene transformacije', časopis zapravo, što je pomalo zagonetno, otvaraju tekstovi autora koji su skloniji istraživati 'tranziciju'. Prvi takav je „Tranzicija i solidarnost“ od Stipe Čurkovića, istraživača zagrebačkoga Centra za radničke studije. Čurković piše politički esej u kojem, ne ulazeći u formalne definicije (tranzicije), ukazuje na strukturne posljedice pojmovnih intervencija hrvatske tranzicijske elite. Naime, pojmovi kao 'tržište', 'inovativnost', 'fleksibilnost', 'dinamičnost' i 'konkurentnost' čine diskurzivnu osnovu politike (globalnoga) liberalnog konsenzusa koji nije senzibilan prema očuvanju socijalnih prava. Na djelu je 'radikalni metodološki individualizam' koji su hrvatske elite objeručke prihvatile kako bi stale na put 'parazitizmu'. Čurković uvjerljivo raščlanjuje taj proces 'opoziva socijalizma' u uvjetima 'nacionalne emancipacije' koji se u konačnici zbiva kao „dublji kontinuitet prešutnog temeljnog konsenzusa među elitama svih raspoloživih parlamentarnih opcija“ (12). Ne libi se stoga ni rezolutne kritike 'liberalne građanske ljevice' koja kronično rentira na antinacionalizmu i žrtvuje radništvo, a sve kako bi ostvarila „projekt brze asimilacije životnog stila (dobrim dijelom imaginarnih) zapadnih srednjih klasa“ (13).

Kad je posrijedi solidarnost, Čurković bilježi da je ona devedesetih godina u varijanti 'nepodijeljenog narodnog zajedništva' odmijenila 'kalkulacije klasnog interesa'. No, ozbiljni problemi široko promicane organske solidarnosti započeli su kad je zbog privatizacija i deindustrijalizacije sve više nezadovoljnih radnika moralo biti ideološki pospremljeno u ladicu 'nečistog preostatka' socijalizma. Propast nacionalističke storije o zajedništvu u uvjetima 'restauracije kapitalizma' pratilo je prokazivanje svake vrste zajedništva, socijalističkog jednako kao i onoga nacionalističkog. Solidarnost je stoga opet morala u transformaciju, postavši tek privatnim milodarom, sa svom pogibelji po društvo „uslijed utopijske iluzornosti samog koncepta“ (17). Čurković zaključuje esej, shodno svom klasno-antagonističkom teorijskom ishodištu, pozivom na izgradnju nečega što bi se moglo nazvati akcijskom solidarnošću. Solidarnost naime može imati smisla samo kao kolektivna obrana dostignutih (najčešće) državom posredovanih oblika solidarnosti od kapitalističkog presezanja.

Treba nešto reći i o 'revizionističkom' tekstu slovenskog teoretičara Gala Kirna koji se također bavi tranzicijom. Njegov prilog 'Nacrt tranzicije u kapitalističkoj nacionalnoj državi kao projekt liberalnog proljeća' ima ambiciju znanstvenog rada (doduše u ranoj fazi razvoja) i tomu su prilagođeni stil i oprema teksta. Kirn želi puno toga objasniti, ali ovdje

je moguće približiti samo neke njegove naglaske. Nije zadovoljan standardnim viđenjem (slovenskog) puta u 'konsolidiranu demokraciju', kao konačne postaje tranzicijske odiseje, pa zadaću svog teksta vidi u „drukčijoj periodizaciji prijelaza u postsocijalistički kontekst“ (21). Za razliku od *mainstream* studija koje inzistiraju na tezi da je tranzicija u Sloveniji počela liberalizacijom u drugoj polovini osamdesetih godina, u tekstu se želi pokazati da se to dogodilo ranije, još potkraj šezdesetih, uglavnom djelovanjem tzv. tehnokrata. Kirnovo viđenje razvoja slovenske inačice liberalizma/tehnokracije, podsjeća (u širem smislu) na Dušana Bilandžića i njegovu zaboravljenu *Historiju SFRJ* koja isto tako nije 'imuna' na ulogu tzv. tehnokrata u Jugoslaviji.

Kako Kirn u osnovi promatra 'tranziciju' iz 'klasne perspektive', želi je rekonstruirati kao dovršenje 'regresije' u kapitalizam putem nacionalne države. Shodno tom stavu, omalovažava zbivanja s kraja osamdesetih, jer je to bila tek 'promjena' odnosno 'prijelaz', a ne revolucija, osobito ne 'demokratska revolucija'. Doduše, kako je zabavljen historiografskim izvodima periodizacije 'lokalne' situacije (Slovenija), nije zainteresiran za posebno jasno izvođenje svoga metodologijskog ishodišta. Kirn se oslanja uglavnom na (re)deskripciju 'prijelaza', pri čemu ne drži relevantnom '89. kao 'dogadjaj', skup situacija kraćeg trajanja, ili 'novi početak' na čemu inzistiraju tranzicijske studije. Stoga '89. (u Sloveniji) strogo uzevši, nije radikalna promjena, rez, nego 'proces' ('prijelaz') koji treba shvatiti u njegovu historijskom kontinuitetu, odnosno kao „ostavštinu frakcijskih borbi unutar Saveza komunista Jugoslavije“ (21).

Tekst u drugom dijelu („Prijelaz u samostalnu Sloveniju...“) gubi zamah jer autor često zapada u kritičku publicistiku bez sustavne poveznice s onim što je prethodno napisano. Da bi uvjerljivije obranio poziciju, Kirn bi, čini se, trebao pribaviti više relevantnih historiografskih izvora, jer je njegovo viđenje prilika u Sloveniji i pripadajućih odnosa (šezdesetih i sedamdesetih godina) utemeljeno uglavnom na jednom izvoru, knjizi Bože Repea *Liberalizem v Sloveniji* (1992), uz opravdanje da je to „jedina stvarna historijska studija“ (22). Iako Kirn nije naveo kriterije po kojima je nešto 'stvarna historijska studija', treba reći da, ako mu Repe služi za izvođenje zaključka da je 'maspok' 1971. „zahtijevao, samostalnu Hrvatsku, Hrvatsku kao državu Hrvata (bez Srba)“, onda mu je bio od slabe pomoći (28). Naime, dosadašnji historiografski nalazi o tim zbivanjima (barem oni hrvatski) ne pokazuju da itko relevantan iz vodstva SKH, studentskog pokreta i Matice hrvatske tražio samostalnu Hrvatsku, a još manje 'državu Hrvata (bez Srba)'. Teoretski je moguće da to nisu stigli zatražiti, ali sad to ne treba tendencijski 'učitavati', jer mi se čini da to ne bi bio kriterij 'stvarne historijske studije'.

I o ostalim tekstovima u *jugoLinku* moguće je raspravljati i što je najvažnije, vrijedni su čitanja (napose tekst Primoža Krašovca). Ako se

za kraj vratimo 'Editorialu', kao štivu za orijentaciju, moram priznati da sam skeptičan kad je posrijedi namjera da se objavljuju istraživanja „različitih naučnih škola... a koje su već godinama uglavnom odvojene jedne od drugih“ (8). Nije dakako sporno promicati pluralizam u znanstvenom istraživanju. Nije sporno ni to što časopis ima specifičnu ideološku boju. No, to znade imati posljedice po uređivačku politiku, odnosno izbor autora. Dosadašnja iskustva pokazuju da svaka robusna teorijsko-ideologijska orijentacija časopisa ne ostavlja previše prostora za „usporedbe istraživačkih rezultata, metoda i teorijskih pristupa“ (8). Stoga mi se čini da *Jugo-Link* neće ispuniti ovu zadaću, što ne mora biti posebna prepreka stvaranju poticajnog časopisa. Uostalom, budućnost će pokazati. ¶

TONČI KURSAR